

FRANCESC GRABOLOSE I ROURA

Un hospital a Santa Pau en el
segle XV

El document de què parlarem, és un codicil datat el 4 de juny de 1424, per tant, ens trobem durant el temps en que, a Galceran Ademar, feia dos anys se li havia concedit a Sicília uns feus per part d'Alfons V. També, tres anys abans, exactament el 1421, ens parlen d'uns terratrèmols i en Bolòs, explica que, per la nit, es varen veure tres boques de foc que seguidament s'apagaren. Posteriorment Paluzie no pogué demostrar-ho per no trobar cap document. Però en el 1427 la terra tremolà assolant la nostra comarca. El 4 de març del mateix any, Lambron (Les Pyrenees) ens parla d'un moviment sísmic de gran intensitat i de repercussions desastroses. Envoltaren Olot entre dos boques de foc. Les repercussions d'aquest terratrèmol es sentirien a Castellfollit, Camprodon, Puigcerdà i en el Rosselló, a Prats de Molló i Sant Martí del Canigó. Tots aquests trasbalsaments geològics possiblement podien haver motivat que, en el 1430, l'Arnau de Riera afegís a aquest codicil. Diu, que a la vall, no hi havia cap més hospital per acollir els pobres. Després de tots aquests cataclismes, quasi era lògic que nombroses persones es trobessin a la misèria. Per tant el nombre de pobres podia augmentar. A la vila no tenim cap document que ens parli dels efectes dels moviments sísmics, però els murs de la plaça porticada, no són pas del tot verticals, i si ens fixem, hi ha bastants pedres i cadiratges que no s'avenen a la contextura antiga de l'arc. Llavors el 4 de juny de 1424, Arnau de Riera fa l'esmentat codicil; ell havia fet testament el 2 de març de 1404. Desgraciadament aquest testament no s'ha trobat a la rectoria, lloc de procedència del codicil. Aquest Riera de la parròquia de Sant Martí, possiblement el podem localitzar, en una casa que existeix actualment, amb el mateix nom de Can Riera. El codicil després de fer una sèrie de disquisicions insistia en la necessitat d'un lloc per a refugiar-se els pobres, que donades les circumstàncies sísmiques podien ser nombroses. S'encomana a la Verge Maria i a Sant Jaume apòstol i a tots els sants, i vol instituir un hospital de nova planta per als pobres. Donades les moltes vicissituds que aquestes donacions passaven, diu, que en cas que el seu fill Antoni morís sense haver-se casat i hagut matrimoni sense fills, aquest manament passa a mans del seu

germà Joan Riera, prevere. També ordena que el dit hospital siga situat lluny de la Vila Vella i que s'hi recullin tots els "pobres de Crist" segons costum. Per finalitzar, demanava al senyor de Santa Pau i als "domos" o sigui les cases que, per fer aquest hospital, donessin facilitats, que podien ser recursos econòmics. Després ens parla d'uns obrers que, estan, sembla, arreglant els Arcs, llavors parròquia de Santa Pau. El codicil és firmat amb un hospicium, el qual podria ser el dels Arcs. Aquí tenim el problema de les dues nomenclatures: hospitalia, hospicium. No sabem mai, si es tracta d'un lloc d'hostatgeria o d'asil.

L'edifici, pensem que pot ésser l'hospital citat en el document, està situat als afores del recinte de la Vila Vella. Actualment està interiorment dividit en dues parts. Una propietat de l'ajuntament, i l'altra particular. Hi ha una capella dedicada a Sant Roc i Sant Sebastià. A la porta d'entrada hi ha una data: 1784 i diu AVE MARIA. Sota el porxo que permet passar cap a l'exterior de la Vila, tenim un cancell molt interessant: RNT Pere (aquí hi ha un bonet) PUJOLAR PRIOR DE CAIXAS (segueix una creu) NATURAL DE SANTA APU MDCCLXIX. Es possible que a la capella i part de la zona municipal hi fos afegit una galeria semicircular. La funció d'aquest edifici durant les guerres amb França fou d'hospital. Sorprenen unes arcades inacabades que ressegueixen el terreny desnivellat. Tot són incògnites sense solució.

Per acabar no podem afegir gaire res més, només volem aportar aquest document inèdit de l'Arxiu Parroquial de Santa Pau. Fins ara només sabíem que aquell vell edifici de Sant Roc havia estat hospital, però desconeixiem el seu fundador, aquest Codicil ha donat una mica més de llum per un posterior estudi més profund d'aquesta institució pública del segle XV a Santa Pau.

BIBLIOGRAFIA

- FONTSERE, Eduard; i IGLESIES, Josep.— Recopilació de dades sísmiques de les terres catalanes entre el 1100 i 1906. Fundació Salvador Vives i Casajuana - Barcelona 1971.
 GRABOLOSE, Ramon.— Santa Pau i la seva Baronia - MONTSALVATGE, Francesc.— Colección Diplomática.

TRANSCRIPCIO DEL DOCUMENT

In nomine Domini nostri Jesuchristi in secula seculorum amen: Noverint universi quod Ego Arnaldus de Rieria parrochie de Sancti Martinis ballis de Sancta Pace nunc conmorans in popula de Sancta Pace attendens me nuper II die mensis marcii anno Naviti/ tate Domini millesimo quadringentesimo secundo, in posse notarii suscripti menum condidisse testamentum quodque michi licitum a iure et legibus esse in dicto meo testamento abdere vel substrahere, volen pronunc dicto meo testamento codicillando per modum infra/ scriptum addere. Igitur in meo bono sensu firmaque loquela nec non memoria integra existens per Dei gratia hunc facio condo seu ordino ut predicatur codicillum in hunc modum. Item recolens ego dictus Arnaldus de Rieria quod bonum anime fore hospitalia et/ alia pietatis et misericordia opera facere ac procurare quodque et cum in popula et valle de Sancta Pace nullum sit hospitale in quo pauperos Christi recolligi/ possint possint et cuppiens toto nisu me, cum Dei adiutorio causa esse et principium in ipsa popula fiat et instuctus hospitale de/ novo ubi paupers Christi mendicos et alios hospitarii et recolligi possint. Que propter ad honorem Dei beate Marie semper Virginis et beati Jacobi apostoli et omnium aliorum sanctorum lego et volo et ordino quod si forte Antonius filios meus obierit quemdocumque sine liberis de legitimo et carnali matrimonio pro/ creatis profaciendo et instituendo hospitale dictorum pauperum Christi et in quod conlligan tur hospitentur ac recipientur totum illud hospicium quod habeo debeo ac michi pertinet titulo empcioneis per me facte a/ manumisoris Johannis de Rieria clerici quondam fratris mei/ infra villam veterem popule de Sancta Pace, volens et mandamus ut in ipsa domo fiat et hedificatur hospitale dictus pauperibus Christi perpetuo, sicut in aliis hospitalibus similibus hospitari et recolligi pauperes consuetum est. Supplicamus domino de Sancta Pace ut ipsos domos pro/ dicto hospitali faciundo et hedificando firmare et laudare dignetur relinquens et volens ac ordinans quod operarii operis sive fabrice parrochialis ecclesie Sancte Marie de Archubus qui hunc sunt et pro tem-

pore fuerint sint per petuo rectores et gubernatores ipsius hospitalis et iusium suorum et ipsi ordinant et proponant per sonam sive personas ad dictum hospitale servientes sicut necesse fuerit huiusque quodque ligati et eius effecti benefactores recoligens in participes et dona capientis adeo et tota celesti curia omnes benefactores et qui manus porre- / xerunt adiutores adeo sint benedicti in secula seculorum amen. Cetera quoque in dicto ultimo testamento meo volens et concedens remanere in sui roboris firmitate. Actus fuit huiusmode codicillus intus dictum hospicium superius ad opus dicti hospitalis legatum in quo dictus Arnaldis / fuimus pro nomine domicilium IIII die Januarii. Anno Nativitate Domini millesimo quadringentesimo vicesimo quarto.

Huius codicilli vocati et rogati testes discreti Guillelmus Planela presbiter ebdomedarios Johannes Jordanni diachonnus ecclesie Sancte Marie de Archibus Petrus Jordani Petrus de Ouleto et Narcissus filius Petri ça Tarrada popule de Sancta Pace /

EG-O Petrus de Manso clericus capelle Castri de Sancta Pace et ratione benefici quod in eadem obtineo notarius publicus castri de Fenestris et terminorum eisdem hac scripsit cum superposito in quinta linea ubicitur mendicos et alios hospitarii et clausi.

*Arxiu de la Parròquia de Santa Pau. (15'5X54'5 cm.)
Pergamí.*